

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล ในสมัยนั้น โดยมีภารกิจหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ แก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การปฏิบัติงานภายใต้ความดูแลของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยโดยแบ่งส่วนงานออกเป็น สำนักงานอธิการบดี คณะ 16 คณะวิชา ศูนย์สถาบัน ฯลฯ และโดยเฉพาะสำนักงานคณบดีเป็นหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ในความดูแลของคณะต่าง ๆ 16 คณะ ได้แบ่งงานที่ทำออกเป็น 4 งานคือ งานบริหารและธุรการ งานคลังและพัสดุ งานบริการการศึกษา และงานนโยบายและแผน ซึ่งงานดังกล่าวต้องได้รับคำสั่งและปฏิบัติตามจากผู้บริหารระดับสูงอีกทั้งสถานภาพส่วนตัวของข้าราชการไม่ว่าจะเป็นสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ย่อมทำให้เกิดความเครียดได้ทั้งสิ้น

ความเครียดเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ความเครียด เป็นภาวะของจิตใจที่ตึงตัว เปรียบพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์หรือความกดดันอย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่พึงประสงค์ ซึ่งสถานการณ์หรือความกดดันนั้น ๆ มากเกินกว่ากำลังความสามารถในเวลาปกติ จะแก้ไขหรือขจัดให้หมดสิ้นหรือบรรเทาได้ (สุจริต, 2531)

องค์การอนามัยโลกได้สำรวจผู้ป่วยโรคจิตโรคประสาทพบว่ามีผู้ป่วยด้วยโรคประสาท มีจำนวน 25-30 ราย ในจำนวนผู้ป่วย 1,000 ราย สาเหตุของผู้ป่วยที่แท้จริงมาจากความเครียดจากสิ่งแวดล้อม เช่น การสูญเสีย การผิดหวัง ความคับข้องใจจากการพัฒนาการ ตั้งแต่เล็กจนโต การเลี้ยงดู เป็นต้น สำหรับโรคจิตนั้นมีสาเหตุอยู่ 2 ทาง ทางหนึ่งเป็นโรคของสมองแสดงอาการของโรคจิตวิกลจริตออกมา อีกทางหนึ่งเชื่อกันว่าเป็นโรคจิตเกิดจากพัฒนาการจากความเครียด ซึ่งความเครียดถือว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคจิต (วิจารณ์,

2531) ดังนั้น ความเครียดจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการลดประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสถาบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับความเครียดของข้าราชการ ในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยศึกษาจากลักษณะงานที่ปฏิบัติ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ที่พักอาศัย

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความเครียดของข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยเปรียบเทียบจากลักษณะงานที่ปฏิบัติ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ที่พักอาศัย

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 ลักษณะงานที่ปฏิบัติของข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีระดับความเครียดต่างกัน

1.3.2 ลักษณะความเครียดของข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพศชาย เพศหญิง มีความแตกต่างกัน

1.3.3 ลักษณะความเครียดของข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้านอายุมีความแตกต่างกัน

1.3.4 ลักษณะความเครียดของข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้านการศึกษามีความแตกต่างกัน

1.3.5 ลักษณะความเครียดของข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้านรายได้ มีความแตกต่างกัน

1.3.6 ลักษณะความเครียดของข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้านสถานภาพสมรสมีความแตกต่างกัน

1.3.7 ลักษณะความเครียดของข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
ด้านที่พหุศาสตร์มีความแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นข้าราชการสาย ข และสาย ค ที่ปฏิบัติงาน
ในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.2539 16 คณะ จำนวน 391 คน

1.4.2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1.4.2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ลักษณะงาน
ที่ปฏิบัติ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพการสมรส ที่พักอาศัย

1.4.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ความเครียด
(Stress)

1.5 นิยามปฏิบัติการ

1.5.1 ข้าราชการในสำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น หมายถึง ข้าราชการ
สาย ข และ ค ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานคณบดี ทั้ง 16 คณะ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น
ได้แก่ คณะเกษตรศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะเทคโนโลยี
คณะพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ

1.5.2 สำนักงานคณบดีคือ ส่วนราชการที่ขึ้นอยู่กับความดูแลและรับผิดชอบของคณะ
ต่างๆ ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดลักษณะการปฏิบัติงานการศึกษา
เฉพาะ 4 งาน คือ

1.5.2.1 งานบริหารและธุรการดูแลและรับผิดชอบหน่วยสารบรรณหน่วย
การเจ้าหน้าที่ หน่วยอาคารสถานที่และคณะ

1.5.2.2 งานคลังและพัสดุ ดูแลและรับผิดชอบ หน่วยการเงินและบัญชี
หน่วยพัสดุ

1.5.2.3 งานบริการการศึกษา ดูแลและรับผิดชอบ หน่วยทะเบียน และประเมินผลการศึกษา หน่วยส่งเสริมและพัฒนาทางวิชาการและหน่วยกิจการนักศึกษา

1.5.2.4 งานนโยบายและแผนดูแลและรับผิดชอบงานทางด้านวางแผน และพัฒนา

1.5.3 ความเครียดหมายถึง ภาวะที่ร่างกายและจิตใจถูกคุกคาม จากสถานการณ์ ภายในและภายนอกของบุคคลนั่นเอง เป็นผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ซึ่งสามารถสังเกตและวินิจฉัยจากแบบทดสอบความเครียดของ ชูศรี, (2532 : 38-40)

1.5.4 สถานภาพส่วนตัวหมายถึง ข้อมูลส่วนตัวของข้าราชการ ในสำนักงานคณบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ที่พักอาศัย

1.5.5 ข้าราชการสาย ข หมายถึง ข้าราชการที่มีตำแหน่งหน้าที่ให้บริการทาง วิชาการช่วยเหลือสนับสนุน การเรียนการสอนการวิจัยและการบริการวิชาการแก่ชุมชนได้ นักวิชาการ ทัศนศึกษา (Audio-Visual Technical Expert) ข่างภาพการแพทย์ (Medical Science Expert) นักวิชาการเกษตร (Agriculturist) นักแนะแนว การศึกษา (Educational Counsellor) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน (Planning Officer) นักวิชาการศึกษา (Educator) และนักกิจการนักศึกษา (Student Affairs)

1.5.6 ข้าราชการสาย ค หมายถึง ข้าราชการที่ทำหน้าที่ด้านธุรการและบริหาร อำนวยความสะดวกด้านธุรการ ได้แก่ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (General Administration) เจ้าหน้าที่ธุรการ, พนักงานธุรการ (Administrative Officer, Administrative Official) เจ้าหน้าที่บุคคล (Personel Officer) เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด (Typist) พนักงานสถิติ (Statistics Official) เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี (Finance And Accounting Officer) พนักงานการเงินและบัญชี (Finance And Accounting Official) นักวิชาการเงินและบัญชี (Finance And Accounting Expert) เจ้าหน้าที่พัสดุ (Inventory Officer) พนักงานพัสดุ (Inventory

Official) นักวิชาการพัสดุ (Inventory Expert) เจ้าหน้าที่การเกษตร (Agriculture Officer) นายช่างศิลป์ (Art Officer) นายช่างเขียนแบบ (Draftman Officer) นายช่างเทคนิค (Technical Officer) นายช่างไฟฟ้า (Electrical Officer) นายช่างอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Official) นายช่างเครื่องยนต์ (Automechanic Officer) และพนักงานโสตทัศนศึกษา (Audio-Visual Official)

1.5.7 ข้าราชการ หมายถึง ข้าราชการในสังกัดสำนักงานคณบดีของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.6.1 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของข้าราชการสาย ข สาย ค สำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ถือว่าตอบด้วยความตั้งใจและตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริง และข้อมูลไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามใด ๆ ทั้งสิ้น

1.6.2 ช่วงเวลาและสถานที่ ในการตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อข้อมูลและเนื้อหาที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถาม

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบข้อมูลลักษณะความเครียดของข้าราชการในสำนักคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.7.2 เพื่อศึกษาค้นคว้าวิจัยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานสำนักคณบดี เพื่อพัฒนาหน่วยงานนี้ให้เจริญก้าวหน้า